

Примітки:

1. Козак Стефан. Християнство-романтичний месіанізм-сучасність. Статті. Розвідки. Лекції / Стефан Козак. — К. : Міжнародна школа україністики НАН України, 2011. — 336 с.
2. Скрипник Ганна. Слово до читача (в:) Стефан Козак. Шевченкознавчі та порівняльні студії. Статті. Розвідки. Лекції / Ганна Скрипник. — К., 2012. — С. 5.
3. Радишевський Ростислав. Творчість Тараса Шевченка і порівняльні студії Стефана Козака (в:) Стефан Козак. Шевченкознавчі та порівняльні студії. Статті. Розвідки. Лекції / Ростислав Радишевський. — К., 2012. — С.24.
4. Дивись детальніше: Luźny Ryszard. Teodycea Hryhorija Skoworody na tle słowiańskiej myśli religijnej okresu Oświecenia // Studia slavica In honorem viri doctriissimi Olewa Horbatsch. Festgabe zum 65. Ge burststag, herausgegeben von G.Freihof, P.Kosta und M.Schütrumpf. Teil 2. Beiträge zur Ostslawischen Philologie (II), Verlag Otto. — Wagner ; München, 1983. — S. 98-108.
5. Козак Стефан. Історіософські концепції Тараса Шевченка (в:) Стефан Козак. Шевченкознавчі та порівняльні студії. Статті. Розвідки. Лекції / Стефан Козак. — К., 2012. — С. 32.
6. Тут варто назвати бодай найбільш знакові праці останнього двадцятиліття: Макаров Анатолій. Світло українського бароко. — К., 1994; Шевчук Валерій. Муза Роксоланська : у 2-х тт. — К., 2005-2006; Ірина Бондаревська. Парадоксальність естетичного в українській літературі XVII-XVIII ст. — К., 2005. Не можна проминути також також новаторських розвідок Богдани Криси, Леоніда Ушкалова, Юрія Пелешенка, Геннадія Ноги, Миколи Сулими, Петра Білоуса, Ігоря Ісіченка, Людмили Шевченко-Савчинської, Ольги Циганок, Катерини Борисенко та ін.

Отримано: 29.04.2013 р.

Є. І. Сохацька

ВАГОМЕ СЛОВО В ЦАРИНІ ОГІЄНКОЗНАВСТВА: ТРИТОМНИК МИХАЙЛА ЛЕЦКІНА¹

... кожний у нас мусить бути виразним
патріотом – громадянином. Кожний
талант нехай піде на службу народів.

Іван Огієнко

Винесене мотто якнайвлучніше, характеризує вагомих вклад Михайла Лецькіна у сучасне огієнкознавство. Вдало вибрано ракурс дослідження: створення самостійних етюдів-персоналій, в яких, за словами автора, «просліджується хронологія (від середини 30-х років XIX ст. і до кінця земного шляху митрополита) контактів І.Огієнка й того чи іншого письменника [III, с.2]. Усіх персоналій у трьох виданих книгах автора – 77. Уже саме число вражає! Поняття «контакти» включає в себе моменти зв'язків І. Огієнка з тими людьми, з якими перетиналися його життєві та творчі шляхи – белетристами, літературознавцями, публіцистами, видавцями-редакторами тощо. Зміст усіх «етюдів-

¹ Лецькін Михайло. Письменники на життєвому шляху Івана Огієнка (митрополита Іларіона). – Житомир: Ви-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2012. — Ч.І. — 336 с.; Ч.ІІ. — 2013 р. — 308 с.; Ч.ІІІ. — 2013 р. — 332 с.

персоналій» (М. Лецкін) дає можливість значно поглибити і розширити наші знання (а подекуди і спростувати певні міфи й неточності) про життя й творчу діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) усіх періодів: київського, кам'янець-подільського, холмського, варшавського і канадського.

Передусім треба назвати ті «етюди», які виказують в Огієнкові щиро повагу і вдячність до своїх учителів, добрих наставників. Це такі постаті, як В. Перетц, А. Лобода, М. Дашкевич, П. Житецький. Одна із таких статей так і називається «На знак глибокої пошани та щирої вдячності ...» Іван Огієнко та Володимир Перетц [1, с.27-38].

Друга група «етюдів» розкриває зв'язки І. Огієнка зі своїми «однокашниками» і друзями-колегами, колишніми студентами його дітища (Кам'янець-Подільського державного українського університету): Л. Білецьким, С. Гаєвським, Ю. Кленом, А. Кримським, М. Драй-Хмарою, Д. Донцовим, В. Свідзінським, Ю. Кошельняком та ін.

Третю групу статей об'єднує тематика еміграційного життя і діяльності І.Огієнка (після 1920р.) – це період холмський, львівський, варшавський. Це «етюди» про прямі й опосередковані зв'язки І. Огієнка з В. Сімовичем, Б.-І. Антоничем, О. Бабієм, Є. Грицаком, А. Чайковським, О. Маковеем, У. Самчуком, Я. Гординським та ін.

В четверту групу можна віднести статті, які стосуються канадського періоду І.Огієнка і які є свідченням широкого спектру зв'язків митрополита з людьми, які представляють українську національну еліту. Це статті про С. Парфанович, Н. Королеву, П. Одарченка, Т. Осьмачку, В. Чапленка, С. Кокота, Яра Славутича, Д. Гуменну, Д. Нитченка, Ю. Шевельова-Шереха та ін.

Справжнім «відкриттям» є статті про зв'язки І.Огієнка з тими людьми, творчість яких, з тих чи інших причин іще мало відома або й досі невідома в сучасній Україні. Це імена С. Гаєвського, Т. Флоринського, Ю. Кошельняка, С. Парфанович, О. Дучимінської, П. Волиняка, І. Кирияка, М. Садиленка, Б. Олександрів-Грибінського, В. Чапленка, С. Кокота. Тому справедливим є анонс дослідника, що він прагнув активізувати інтерес читачів до маловідомих постатей в царині українства [1, с.2]. Уважне прочитання портретів про хоч би тут названих осіб значно розширить наше уявлення про українознавчу «мапу» України.

Варто відзначити і такий аспект дослідження М. Лецкіна, як красноречивий. Цей аспект справедливо можна назвати «соборницьким». Читач з будь-якого регіону України знайде тут «вдячний» матеріал – чи то про Поділля (В. Лепкий, М. Гудзій, Ю. Кошельняк, В. Свідзінський, Є. Онацький, Г. Журба), чи то про Волинь (У. Самчук, Ю. Клен, Ю. Косач, П. Волиняк, М. Рильський) чи то про Галичину (І. Франко, О. Маковей, Б.-І. Антонич, К. Студинський, Я. Гординський, О. Дучимінська, А. Чайковський, В. Гнатюк, М. Возняк, О. Барвінський), чи Центральну Україну (Л. Старицька-Черняхівська, А. Кримський, С. Єфремов, Д. Чижевський, С. Петлюра, М. Драй-Хмара), чи степову Україну (С. Черкасенко, В. Винниченко), чи про Схід України (П. Зайцев, О. Олесь, Б. Грінченко) та ін.

Особливою цінністю видань є наявність в кожному з «етюдів» біографічних довідок про того чи іншого культурного діяча. У цьому плані дослідження має велику науково-практичну цінність. Воно може використовуватися в якості навчальних посібників для студентів гуманітарних факультетів ВНЗ, для факультативів у шкільній практиці, у пропагандистській роботі.

Додає роботі такий аспект дослідження, як уміння сказати СВОЄ СЛОВО в науці, тобто переконливо аргументувати свою точку зору на те чи інше питання. Це проявилось, зокрема, в статтях про Д.Бедного [1, с.17-26] і Т. Флоринського [2, с.4-17]. Попри хрестоматійну «визначеність» Д. Бедного як класика російської радянської літератури, І.Огієнко у своїх «Спогадах» про Дем'яна Бедного (ВК. – 1963. – Ч.10-11 (118-119. – С.6-10) характеризує його як відступника від свого рідного, як войовничого атеїста, співавучача горезвісного «пролетарського інтернаціоналізму, одним словом – постать глибоко трагічну [1, с.25]. Спогади І. Огієнка про Д.Бедного привідкривали маловідомі сторінки з його життя та творчості і були доказом тези про загублений талант. Причина, за І. Огієнком, у бажанні Д. Бедного пристосуватися до політики правлячого класу. У його випадку, як пише, І. Огієнко, до «правлячих верхівок комуністів». Особливо проявився він у «війні» проти християнства. «Його антирелігійні байки советський уряд, – зазначив І. Огієнко, – ширив мільйонами... У своєму безбожжі він став брудним, гидким. Його оминали й цуралися» (ВК. – 1963. – Ч.10-11 (118-119). – С.9)

Заслугує на окрему думку дослідження М. Лецькіна про зв'язки І. Огієнка з Т. Флоринським. У сучасному огієнкознавстві переважає негачія прізвища останнього. Цьому спричинився й сам І.Огієнко, який у своїй автобіографічній художній канві «Мое життя» (1935 р.) зробив закид на адресу П. Флоринського, що той, буцімто перешкодив його затвердженню професорським стипендіатом при Київському університеті (1910р.) [2, с.10] як «українського сепаратиста». В нарисі М. Лецькіна акцентується справедлива увага на великому позитивному впливі декана П. Флоринського на становленні І. Огієнка як особистості (домігся повернення його на студентську лаву, надання стипендії і звільнення плати за навчання). Доречним є вкраплення в текст слів І.Огієнка з його автобіографії: «1904. Сильне пробудження українського національного почуття під впливом захоплюючих викладів Слов'янознавства проф. Т. Флоринського» [2, с.7]. Якщо взяти до уваги, що автобіографія писалася в 30-х рр., після доволі неприємних випадів Т. Флоринського щодо українознавства, на поч. ХХ ст., а той проти І. Огієнка (не сприяв наданню йому статусу професорського стипендіата), то благородство І.Огієнка очевидне: ім'я Т. Флоринського як одного з перших університетських педагогів згадується з вдячністю.

Варто відзначити влучність, метафоричність заголовків статей збірників, приміром: «Заручник тернистої долі» (про П. Зайцева), «Я мріяв волю України здобути» (Л. Старицька-Черняхівська про І. Мазепу), «Бог вложив у мої руки перо» (про Уласа Самчука), «Вітчизні я віддав моїй цвіт життя» (про О. Бабія), «Благословенна давно, цвісти ще мусиш Україно» (про В. Щурата), «Звучать давно безмовні голоси...» (про В. Свідзінського) та ін. Такі заголовки зразу зацікавлюють читача.

Заслугує схвалення художнє оформлення тритомника, особливо III-ьої книги. Кожна стаття-етюд завершується фотографіями або митрополита різних років, або обкладинок книг Івана Огієнка, як прижиттєвого, так і сучасного видання (М. Тимошик).

Усі статті «рясніють» багатим бібліографічним матеріалом. Видно, що дослідник глибоко обізнаний з сучасним станом огієнкознавства. Принаймні, тут є посилання на всі новинки з цієї галузі. Приємно, що до базових видань зараховано й наш збірник, усі його випуски («Іван Огієнко і сучасна наука та освіта» – Вип. I-IX. – 2003-2012 рр.).

Можна сміливо твердити, що дослідження Михайла Лецькіна є своєрідним початком Огієнківської енциклопедії, до створення якої повинні активно долучитися всі, кому дороге ім'я Огієнка та його творча спадщина.

Крім видрукованого, завісу до творчої лабораторії М. Лецькіна привідкриває опубліковане у II-гій книзі (2013р.) радіо-інтерв'ю з ним житомирського журналіста Сергія Черевка. Воно має назву «...доводиться оглядатися і ставити питання: «А що ти зробив?» Звернення ученого до огієнківської тематики – це його свідомий вибір, вибір патріотично налаштованої людини, є дарунком пам'яті Великого Українця.

У цьому контексті зрозуміло є вдячність ученого імені відомого огієнкознавця Олексія Опанасюка, який, як пише М. Лецькін, «наштовхнув [мене] на огієнківську тему, благословив на неї» [II, с.299].

Відрадно, що у голові дослідника, за його висловом, «роятся» ще задуми про нові дослідження з Огієнківської тематики, зокрема такі: «Іван Огієнко та ОУН-УПА», «Іван Огієнко – епіцентр Семінару російської філології В. Петца» (II, с.304-305) та ін.

Побажаймо ж йому доброго здоров'я, творчого натхнення і нових удач!

Отримано: 17.06.2013 р.

Є. І. Сохацька

НОВЕ ВИДАННЯ ФУНДАЦІЇ ІМ. МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ОГІЄНКА)¹

Бібліотечна серія фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) (голова проф. Миколи Тимошик) поповнилася новим виданням праць Івана Огієнка «Служити народові – то служити Богові» із серії 2 «Зарубіжні першодруки».

До того під її егідою видано із серії 1 «Рукописна спадщина»: «Українське монашество» (2012), «Тарас Шевченко» (2002), «Розп'ятий Мазепа» (2003), «Богдан Хмельницький» (2004), «Рятування України» (2005), із серії 2 «Історія української літературної мови» (2004), «Українська культура» (2002), «Свята Почаївська Лавра» (2004), «Слово про Ігорів похід» (2005), «Українська Церква за час руїни» (2006), «Історія українського друкарства» (2007), «Українська церква» (2007), «Рідна Мова» (2010), «наша літературна мова» (2011). Отже, усіх томів 16. Воістину подвижницька праця модератора і виконавця видань професора Миколи Тимошика, провідного огієнкознавця, одного з перших лауреатів Всеукраїнської премії Івана Огієнка (1995)!

Збірник «Служити народові – то служити Богові» містить такі праці митрополита Іларіона: «Служити народові – то служити Богові» (вид. 1965), «Як жити за Христом» (вид. 1943), «Віра: Слово во время люте» (вид. 1944), «Християнство і поганство» (вид. 1961), «Обожнення Людини» (вид. 1954), «Хресне знамення» (вид. 1955). Всі вони входять до групи праць, які, за визначенням видавця, належать до богословських студій митрополита Іларіона. Слушним є міркування проф. Миколи Тимошика: «Ім'я Івана Огієнка (митрополита Іларіона) по праву має увійти до числа провідних богословів ХХ століття лише за одну працю – повний, канонічно визнаний, переклад Біблії українською мовою (1962)» (с. 6).

¹ Іван Огієнко (митрополит Іларіон). Служити народові – то служити Богові: богословські студії / Упорядн., авт. передмови та коментарів М.С.Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2013. – 448с. (Бібліотечна серія. Фундація ім. митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2. «Зарубіжні першодруки». Том 10)